

De Stemming van 26 juni 2016

Ook deze week zijn er geen verschuivingen in politieke voorkeur. Maar de uitslag van het Britse Referendum en de onderzoeken over een mogelijk Nederlands Referendum over een Nexit geeft aanleiding tot een wat uitgebreidere beschouwing.

<i>zetels</i>	TK2012	26-06 2016
VVD	41	24
PvdA	38	8
PVV	15	37
SP	15	15
CDA	13	17
D66	12	13
ChristenUnie	5	6
GroenLinks	4	16
SGP	3	3
Partij voor de Dieren	2	4
50PLUS	2	5
DENK		2
Totaal	150	150
VVD+PvdA	79	32
VVD+CDA+D66+PvdA	104	62
VVD+CDA+D66+GroenLinks	70	70
VVD+CDA+D66+SP	81	69
VVD+CDA+SP+GroenLinks	73	72

Zowel de verschillen tussen de peilingen in Engeland onderling en met die van de uitslag als de grote verschillen tussen de peilingen in Nederland ten aanzien van een referendum over Nexit geven aanleiding tot de volgende beschouwing.

Als er verschillen zijn tussen een peiling vlak voor de verkiezingen en de uiteindelijke uitslag dan zijn er in principe 3 mogelijke redenen:

1. Er zijn nog duidelijke verschuivingen opgetreden in het electoraat tussen de laatste peiling en het echte stemmen.

Dit is in maar weinig gevallen echt de reden. De beroemde/beruchte verkiezing van 1986 waar het CDA/Lubbers het veel beter deed dan ik peilde, was terug te voeren tussen het moment van de laatste peiling (op zaterdag voor de verkiezing), en een debat op zondag waar Lubbers het heel goed deed en Den Uyl slecht. (Was na de verkiezing via onderzoek aantoonbaar) Dit zorgde nog voor een grote verschuiving van alle partijen in de richting van Lubbers (“Laat Lubbers zijn karwei afmaken”).

2. De steekproef is geen getrouwe afspiegeling van de bevolking.

In een steeds grotere mate hebben alle onderzoeksbureaus te maken met lage deelnames aan onderzoeken of wat eenzijdige panels. De verschillende bureaus doen hun best om de effecten daarvan te neutraliseren, maar dat is niet makkelijk en men slaagt daar niet altijd even goed in. (Hetgeen vaak pas na verkiezingen pas goed vast te stellen is, door te vragen wat men gestemd heeft in het onderzoek en dat te vergelijken met de echte uitslag).

3. De opkomst vertoont een ander patroon dan verwacht.

Iets wat slecht te voorspellen is, is de feitelijke opkomst. Bij verkiezingen zeggen altijd (veel) meer mensen dat ze gaan stemmen, dan het uiteindelijk echt gaan doen. En dat verschilt dan vaak ook nog per subgroep kiezers en is per verkiezing verschillend. Ook daar probeer je als onderzoeker extra maatregelen voor te treffen, maar keer op keer blijkt dat niet makkelijk te zijn.

De verschillen tussen de peilingen in Engeland van vlak voor de verkiezingen (zo gaf IPSOS, die in Nederland de Politieke Barometer doet, 54% voor REMAIN) en de echte uitslag lijkt dit keer met name gelegen te hebben aan de beduidend sterkere opkomst van de lager opgeleiden, die in grote mate voor LEAVE waren. Interessant was daarbij dat bureaus die telefonisch onderzoek deden een duidelijk hogere score gaven voor REMAIN dan degenen [die via internet werkten](#) (die REMAIN en LEAVE heel dicht bij elkaar peilden). Met die ervaringen kunnen we kijken naar de Nederlandse onderzoeken over een mogelijk referendum over Nexit.

Zo zien we heel grote verschillen in de resultaten van de verschillende onderzoeksbureaus die zich met dit onderwerp in de afgelopen tijd bezig hebben gehouden.

Hieronder het overzicht van de cijfers van 6 verschillende Nederlandse bureaus over een mogelijk referendum over Nexit en wat men dan zou gaan stemmen.

Uitslagen onderzoeken Referendum over Nexit in Nederland

	Een Vandaag	Peil.nl	Ipsos	DJV Insights RTL	TNS Nipo Telegraaf*	I & O Volkskrant (maart'16)
Wil wel referendum	54%	47%	41%	36%	38%	33%
Wil geen referendum	43%	50%	59%	54%	37%	49%
Weet niet/geen voorkeur	4%	3%		3%	25%	18%
Stemt voor Nexit	48%	43%	34%	?	35%	22%
Stemt tegen Nexit	45%	46%	66%	56%	51%	67%
Weet niet/geen voorkeur	7%	11%		?	15%	11%

*Per regel twee antwoordmogelijkheden (zeker, waarschijnlijk)

De verschillen zijn heel erg groot. Bij EenVandaag geeft 54% aan voor een referendum te zijn en zouden er meer voor Nexit stemmen dan tegen. Bij I&O in het in maart gehouden onderzoek voor De Volkskrant, geeft 33% aan een referendum te willen en zou 22% voor een Nexit stemmen.

Onze peiling laat deze week (evenals vorige week) een kleine meerderheid zien van degenen die geen referendum wil en ook iets meer mensen die tegen een Nexit zouden stemmen dan ervoor.

Hoe komen deze grote verschillen en welke cijfers moet je nu eigenlijk geloven?

De volgende tabel laat zien wat de belangrijkste bron van deze verschillen is:

Resultaten Nexit Referendum Peil.nl

	Allen	Opleiding			
		Hoog	Midden+	Midden-	Laag
Voor referendum	47%	31%	36%	52%	69%
Stemt voor Nexit	43%	28%	32%	49%	64%

Zoals we regelmatig de afgelopen jaren meldden is er op bijna alle belangrijke politieke onderwerpen in Nederland een groot verschil tussen lager en hoger opgeleiden. Ook in Groot-Brittannië waren er donderdag grote verschillen in het stemgedrag tussen hoog en laag opgeleiden. De hoog opgeleiden stemden veel meer REMAIN dan de laag opgeleiden. (Ook ten aanzien van leeftijd zien we trouwens duidelijke verschillen. De jongeren zijn beduidend minder voor Brexit en Nexit dan de ouderen, maar als we bij de verschillende leeftijdsgroepen de opleiding constant houden dan worden die verschillen naar leeftijd beduidend kleiner). Ook zien we in Nederland heel grote verschillen in politieke voorkeur tussen hoog- en laag opgeleiden. Van de hoger opgeleiden in Nederland stemt ruim 10% PVV en van de lager opgeleiden bijna 40%.

En als er zulke grote verschillen zijn in opvattingen naar het opleidingsniveau dan zal een verschillende samenstelling van een steekproef naar dat kenmerk per onderzoeksbureau, een bron zijn van forse verschillen tussen de uitslagen van die peilingen. I & O die (weliswaar in maart) aangaf dat 33% wel een referendum wil, terwijl dat cijfers bij Peil.nl 47% laat ook een groot verschil zien in de uitslag van de PVV. I & O gaf in maart de PVV 25 zetels, terwijl Peil.nl de PVV toen 37 zetels gaf. Ook bij de Politieke Barometer van Ipsos zien we al heel lang dat de score van de PVV aanzienlijk lager is dan bij Peil.nl. Daarentegen scoort de PVV bij EenVandaag slechts een verschil van 4 zetels met Peil.nl.

Dus daaruit valt te concluderen dat, na herweging, het aandeel lager opgeleiden bij peilingen van EenVandaag en Peil.nl beduidend hoger moeten zijn dan bij de andere peilingbureaus.

Het zal duidelijk zijn dat ik denk dat de cijfers van Peil.nl een getrouwere afspiegeling vormen van wat er onder de Nederlanders leeft ten aanzien van dit onderwerp en de politieke voorkeur dan de cijfers van I&O, Ipsos en DVJ Insights.

Maar er is nog een belangrijke aanwijzing van donderdag jl. waar rekening mee gehouden moet worden. De overwegend laag opgeleiden LEAVE stemmers zijn relatief meer opgekomen dan verwacht werd op basis van hun normale opkomstpatroon bij parlementsverkiezingen! In totaal was de opkomst donderdag met 72% hoger dan bij de Parlementsverkiezingen van vorig jaar (66%). Ook in Nederland was bij het referendum in 2005 de opkomst behoorlijk hoog (63%). In ieder geval beduidend hoger dan bij de verkiezingen voor het Europese Parlement. En stemden de hoog opgeleiden toen veel meer voor dan de laag opgeleiden (49% tegen 18%).

En zie hier het patroon dat in Nederland verwacht mag worden als er echt over Nexit gestemd zou gaan worden. Op basis van de huidige peilingen en het patroon dat we in Engeland hebben gezien (en ook in Nederland in 2005) zou bij een echt referendum in Nederland over een exit het net zoals in Engeland wel heel spannend kunnen worden wat de meerderheid zou gaan stemmen. Als ook in Nederland de laag opgeleiden beduidend meer opkomen dan bij normale verkiezingen dan is een meerderheid voor Nexit bij dat eventueel te houden referendum, zeer goed mogelijk.

Ten slotte nog twee tabellen naar aanleiding van de uitslag van afgelopen donderdag. Ook hier zien we grote verschillen naar politieke voorkeur.

Bent u blij of teleurgesteld met de uitslag van het referendum over Brexit?

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLinks	50PLUS
Blij	35%	78%	12%	16%	4%	4%	39%	4%	23%
Teleurgesteld	45%	5%	63%	60%	82%	86%	28%	85%	35%
Neutraal	21%	16%	25%	23%	13%	10%	32%	11%	42%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Hoog opgeleiden kiezers zijn voor 23% blij met de uitslag en laag opgeleiden kiezers voor 48%.

Denkt u dat deze uitslag nadelig is voor Nederland?

<i>verticaal gepercenteerd naar</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLinks	50PLUS
Ja, heel nadelig	19%	5%	28%	26%	36%	48%	15%	30%	21%
Wel nadelig, maar de gevolgen vallen mee	54%	48%	62%	54%	51%	48%	57%	63%	57%
Nee, niet nadelig	22%	43%	8%	19%	9%	1%	22%	3%	15%
Weet niet/geen antwoord	5%	5%	3%	1%	4%	3%	5%	4%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%